

'มนุษย์แพลตฟอร์ม' เทรนด์คนไทย 4.0

“ต่อไปเราจะเป็นมนุษย์แพลตฟอร์ม คือมีชีวิตอยู่บนโลกเสมือนตลอดเวลา เช่น ตื่นขึ้นมาเปิดดู YouTube ก่อน เสร็จแล้วก็ใช้ Google map เพื่อวางแผนเส้นทางเดินทางไปทำงาน ระหว่างทำงานก็ใช้ Line ติดต่อกัน จะทานอาหารก็ใช้แอปพลิเคชันสั่งอาหาร หรือแม้แต่นอนหลับก็นอนบนแพลตฟอร์ม เพราะต้องใส่หน้ากากจับการเต้นของหัวใจและวัดประสิทธิภาพการนอนหลับ”

ศ.ดร.มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด
ประธานมูลนิธิสถาบันศึกษานโยบาย
สาธารณะฉายภาพชีวิตวิถีใหม่ของ
'คนไทย 4.0' ที่กำลังก้าวสู่ยุคการเป็น
มนุษย์แพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นหนึ่งในข้อ
ค้นพบจาก 'แผนงานคนไทย 4.0' กลุ่ม
อนาคตศึกษา ภายใต้แผนงานบูรณาการ
ยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead)
ด้านสังคม คนไทย 4.0 โดยการสนับสนุน
ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
“ที่จริงแล้วการเตรียมความพร้อม
สำหรับคนไทย 4.0 ตามยุทธศาสตร์ชาติ

ไม่ได้หมายถึงคนในอนาคตเพียง
อย่างเดียว แต่ต้องมุ่งส่งเสริมคนไทย
ในปัจจุบันให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม
รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงโลก ดังนั้น
แผนงานคนไทย 4.0 จึงได้ผนวกเอาคน
ในปัจจุบันเข้ามาด้วย เพราะการเปลี่ยน
คนในอนาคตต้องเปลี่ยนคนในปัจจุบัน
ซึ่งนั่นหมายถึงการพัฒนาเสริมสร้าง
ศักยภาพเด็กๆ ตั้งแต่วันนี้ โดยมุ่งเน้น
เรื่องการปลูกฝังทั้งความรู้ การมีจิต
สาธารณะ และทักษะการครองชีวิตใน
ศตวรรษที่ 21”

●สำรวจความคิด 'มนุษย์แพลตฟอร์ม'

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วได้หล่อหลอมให้ 'มนุษย์แพลตฟอร์ม' เป็นคนที่มีลักษณะความเป็นปัจเจกสูงขึ้น และทำให้มีความสัมพันธ์เชิงกายภาพกับมนุษย์ด้วยกันต่ำลง ที่สำคัญภาวะการรับมือกับปัญหาต่างๆ เช่น น้ำท่วม อัคคีภัย หรือแม้แต่การระบาดของโควิด-19 จะมีความเปราะบางลงอย่างมาก งานวิจัยของแผนงานคนไทย 4.0 จากโครงการอนาคตคนไทย 4.0 นำโดย รศ. ดร.อภิวัฒน์ รัตนวราหะ ชี้ให้เห็นทางออกว่า สิ่งสำคัญคือต้องสร้าง 'คิธรรมหมู่'

"ไม่ใช่เข้าไปอยู่ในโลกเสมือนแล้วก็อยู่อย่างนั้น แต่มนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยอาจจะมีการสร้างกิจกรรมภายใน ส่งเสริมให้มีพื้นที่สาธารณะมากขึ้น ทั้ง Co-living Co-working และ Co-traveling เป็นต้น ถ้าหากเรามองถึงอนาคตในเรื่องนี้ สิ่งที่เราต้องเตรียมคือทำอะไรให้ สามารถอยู่ด้วยกันได้ (Co-living) เช่น คอนโดมิเนียม ตอนนี่เริ่มมีการใช้รถสาธารณะที่เป็นการใช้ร่วมกันหมด เพราะในอนาคตมนุษย์แพลตฟอร์มจะไม่ซื้อบ้าน ซื้อรถ แต่จะใช้รถสาธารณะ ใช้สิ่งที่เรียกว่า Everything as a service คือทุกอย่างเช่าหมด สมมติว่าอยู่คอนโดมิเนียมอยากใช้เตารีดก็จอง จากนั้นก็จะมีคนนำเตารีดก็มาส่งให้ถึงหน้าห้อง ใช้เสร็จก็จ่ายค่าบริการการใช้ไป โดยไม่ต้องซื้อเตารีดเป็นของตัวเอง หรืออยากใช้เครื่องดูดฝุ่นก็จอง แล้วก็จะมีบริการมาส่งให้ได้เช่าใช้เป็นต้น"

ไม่เพียงแต่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป

"ยกตัวอย่างแพลตฟอร์มที่แพร่หลายที่สุดในตอนนี้คือ แพลตฟอร์มไทยชนะ ถ้าเราสามารถทำแพลตฟอร์มไทยชนะให้ออกมาใช้หลังจากผ่านพ้นวิกฤติโควิด-19 ไปแล้ว สามารถทำแพลตฟอร์มไทยชนะให้เป็นที่ซื้อขายแลกเปลี่ยน หรือทำอะไรได้เพิ่มขึ้น เพราะตอนนี้ทุกคนอาจจะถูกบังคับให้ไปอยู่ตรงนั้น ร้านค้าถูกบังคับให้ไปอยู่ตรงนั้นหมดแล้ว ในระยะแรกเราก็เปลี่ยนให้เป็นแพลตฟอร์มท่องเที่ยวก่อนก็ได้

คนไทยเที่ยวได้ ต่างชาติก็เที่ยวได้ และในที่สุดจะเป็นแพลตฟอร์มใหญ่ของเราโดยไม่ต้องไปซื้อขายบนแพลตฟอร์มต่างชาติ เวลาต่างชาติเข้ามาก็บังคับให้เข้าแพลตฟอร์มเหล่านี้ เขาต้องจ่ายเงินในแพลตฟอร์มนี้เท่านั้น"

●เตรียมความพร้อมคนไทย 4.0

ที่ผ่านมาแผนงานคนไทย 4.0

ไม่เพียงศึกษาสังคมในอนาคต เพื่อเตรียมพร้อมรับมือผลกระทบจากคนในโลกเสมือน แต่ยังศึกษาวิจัยและส่งเสริมให้เกิด

รศ. ดร.อภิวัฒน์ ระบุว่า แม้แต่การสร้าง ความมั่งคั่งทางรายได้ก็ไม่ใช้ ความร่ำรวยจากการมีที่ดิน ดั่งเช่นคนในยุคที่ผ่านมา แต่จะมาจากความสามารถในการสร้างแพลตฟอร์ม ทว่าปัจจุบัน แพลตฟอร์มต่างๆ เป็นของต่างชาติ ดังนั้นคนไทยจึงต้องเร่งพัฒนาแพลตฟอร์มของตนเอง ไปพร้อมๆ กับการเตรียมคนไทย 4.0 เพื่อป้องกันการผูกขาดจากเทคโนโลยีของต่างชาติ

การสร้างทุนทางสังคมให้แน่นหนาขึ้น ควบคู่กันไป ผ่านกลุ่มการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมให้คนไทยก้าวสู่การเป็นคนไทย 4.0 ที่รู้เท่าทันโลก คิดเป็น ทำเป็น และมีจิตอาสา

"สังเกตว่าเด็กสมัยนี้เวลาตัดสินใจอะไร เขาจะตัดสินใจโดยใช้เหตุผลของเขา แล้วก็ไม่ใช่ว่าเขาไม่ทำบุญนะ แต่การทำบุญสำหรับเขาไม่ได้เป็นทางสำหรับขึ้นสวรรค์อีกต่อไปแล้ว เขาต้องการทำทานคืออยากลงทุนทางสังคมเพื่อให้สังคมเปลี่ยน เพราะต้องการเปลี่ยนสังคมซึ่งเขาเองก็ยินดีที่จะเป็นผู้กระทำการเปลี่ยนแปลงเองหรือเป็นผู้กระทำการ"

ข้อค้นพบของแผนงานคนไทย 4.0 ยังสะท้อนว่า คนรุ่นใหม่เห็นว่าคุณธรรมด้านวินัยเป็นสิ่งที่ไม่เข้าสมัย แต่ยอมรับว่าต้องมีความรับผิดชอบต่อ

“ตอนนี้มีโครงการเล็กๆ ที่พยายามนำอาจารย์ที่สอนจริยธรรมให้มาเจอกัน มาเล่าประสบการณ์สู่กันฟัง ที่น่าสนใจคือ ผศ. ดร.ชนินทร เพ็ญสูตร จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เล่าว่า เวลาสอนจริยธรรมไม่ใช่สอนเรื่องคุณธรรม 5 ประการ แต่สอนให้มองว่า ต้องพยายามทำตัวเองให้เป็นปัญหากับสังคมให้น้อยๆ หน่อย โดยเริ่มต้นที่ตัวเองก่อน เช่น ไปหามาวาโนมหาวิทยาลัยเรื่องขยะเป็นอย่างไร เด็กนักเรียนก็จะไปหามา ไปถ่ายรูปพฤติกรรมที่ไม่ดีในมหาวิทยาลัยว่าคืออะไร เช่น มีคนชอบไปขีดเขียนหนังสือในห้องสมุด หรือฉีกหนังสือเป็นหน้าๆ

แล้วนักเรียนก็จัดกิจกรรมตัวเองขึ้นมาว่า ‘นักลบผู้ยิ่งใหญ่’ โดยเอาถังไปอาสาบรอยขีดเขียนในหนังสือของห้องสมุด แล้วก็เก็บขยะกลับมาให้ อาจารย์ดูว่า เขาไปช่วยกันลบรอยขีดเขียนมา ซึ่งเป็นงานจิตสาธารณะแบบที่เราไม่เคยเห็นมาก่อน เป็นจิตสาธารณะ

แบบที่เข้าไปในตัวคน ไม่ใช่ไปปรับบริจาคไปชุดดิน หรือไปพันหญ้าอย่างที่เคยเจอ ซึ่งเป็นการสร้างวิธีคิดใหม่ โดยที่เราไม่ต้องไปเปลี่ยนคนอื่น แต่เปลี่ยนที่ตัวเองก่อน ส่วนอาจารย์ที่สอนเรื่องคุณธรรมแบบเดิมๆ เมื่อเขามาได้รับการจุดประกายความคิดแล้วเขาก็กลับไปเปลี่ยนวิธีการสอนหมดเลย ซึ่งหัวข้องานวิจัยอาจจะเล็ก แต่ว่าแต่ละส่วนจะสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือกระทำการเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง”

ศ.ดร.มิ่งสรรพ ก่อถึงความสำคัญ ของงานวิจัยนี้ว่าเป็นความพยายามในการสร้างนวัตกรรมทางความคิด ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนด้วยความเข้าใจ จึงจะสำเร็จได้

“ที่ผ่านมางานวิจัยเชิงสังคมในประเทศไทยชอบดูตัวชี้วัดว่างานวิจัยนั้นสร้างรายได้เท่าไร ซึ่งอันนั้นมันไม่ใช่ งานวิจัย เพราะงานวิจัยที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคมนั้น ต้องอาศัยระยะเวลาาน หน่วยงาน ผู้ให้ทุนจะต้องใจเย็น และสนับสนุนอย่างเข้าใจนักวิจัยด้วยเช่นกัน”